

Het laatste verblijf van Richard Wagner in Venetië

door Jan van Essen

Op 2 oktober 2014 arriveerden wij in Venetië voor een bezoek van vier dagen. Daar mijn echtgenote en ik grote Wagnerliefhebbers zijn, was de volgende dag onze eerste gang naar het *Palazzo Vendramin-Calergi* alwaar Richard Wagner op 13 februari 1883 aan een hartstilstand stierf.

Het Vendramin, een prachtig renaissancegebouw aan het Canal Grande, wordt voor het eerst in 1581 officieel genoemd in documenten van de stad Venetië. Diverse families zijn eigenaar geweest met als bekendste de Galergi's. In 1877 wordt de "tussenverdieping" bewoond door graaf Berdi. Aangezien deze met zijn gevolg veel op reis is, was hij het die dit woongedeelte aan Wagner verhuurde die er met Cosima en de kinderen in de winter van 1882-1883 verbleef en op 13 februari overleed.

Toen wij bij het gebouw aankwamen bleek tot onze verrassing dat dit sinds 1959 als casino dienst doet. Bij een informatiebalie vroegen wij of er nog iets te zien was van het verblijf van de familie

Wagner en of dat bezocht kon worden. Een aardige dame gaf aan dat dit alleen maar kon tijdens een speciale rondleiding waarvoor men zich van te voren moet opgeven en waaraan niet meer dan tien personen kunnen deelnemen. Toevallig zou de volgende dag weer zo'n rondleiding plaatsvinden en zij bood aan ons telefonisch als deelnemers op te geven. Nu, dat wilden wij wel.

Om 10.30 uur worden wij de volgende morgen met acht andere deelnemers opgewacht door een andere charmante dame (lid van het Wagnergenuootschap Venetië), die ons voorgaat naar de bewuste verdieping. Bij binnenkomst - uiteraard onder de klanken van muziek van Wagner - in wat ooit de ontvangstruimte was, worden we toch overvallen door een speciaal gevoel: *hier gebeurde het dus!*

Er zijn nu nog 4 vertrekken te bekijken die in originele staat verkeren.

Toen de familie er woonde had zij de beschikking over een kleine twintig grotere en kleinere kamers (uiteraard gefinancierd door koning Ludwig).

Een aardig detail is dat in de vijf (!) werkvertrekken van Wagner alleen het dienstmeisje mocht komen, zelfs Cosima was het niet toegestaan deze ruimtes te betreden.

Bij binnenkomst in de eerste zaal valt onmiddellijk de prachtige open haard op die nog in de originele 16^e-eeuwse staat verkeert. Aan de muren, die bekleed zijn met kostelijk brokaatbehang, hangt een aantal getekende karikaturen van Wagner.

In het volgende vertrek staan twee vitrinekasten van schitterend hout waarin een uitgebreide collectie partituren van verschillende componisten getoond wordt. Op een grote tafel liggen enkele partituren in het handschrift van de Meester. Het raam kijkt uit op een tuin die direct grenst aan het Canal Grande, sowieso is een tuin iets unieks in Venetië.

Dan betreden wij de kamer waarin Wagner is overleden, zijn werktafel is zo ongeveer de Heilige Graal. Op de tafel ligt het laatste geschrift waar hij aan werkte te weten een artikel over het vraagstuk van de vrouwenemancipatie. In de linkerbovenhoek van de nieuwe pagina kan men zien hoe hij met zijn pen is uitgeschoten en de tekst afbreekt bij de woorden *Liebe, Tragik ...*

Het lijkt overdreven sentimenteel, maar het is toch fascinerend als je bedenkt dat daar ooit zo'n groot genie heeft zitten werken. De dame die ons rondleidt vat het mooi samen: 'Wagner was een theaterman pur sang dus hij had voor zichzelf geen mooier einde kunnen arrangeren.'

Wagner was zeer gesteld op Venetië en heeft er zesmaal gelogeerd of gewoond:

van 29 augustus 1858 tot 24 maart 1859 in Palazzo Giustiniani Brandolin;

van 7 tot 11 november 1876 in Hotel Danieli;

van 19 tot 26 september 1876 in Hotel Europa;

van 4 tot 30 oktober 1880 in Palazzo Contarini delle Figure;

van 15 tot 29 april 1882 weer in Hotel Europa en tenslotte van 16 september 1882 tot 13 februari 1883 in Palazzo Vendramin.

Een aardige anekdote in dit verband is dat Wagner - die vaak last had van slapeloosheid - dan op het balkon ging staan waar hij de geluiden van gondeliers hoorde die elkaar op zangerige wijze begroetten. Dit heeft hem geïnspireerd voor de Engelse hoornsolo in zijn *Tristan und Isolde*. Iets wat iedere Wagnerliefhebber wel had willen horen en zien was het rouwbetoon dat zo'n twee maanden na het overlijden van Wagner plaatsvond. Deze manifestatie wordt als volgt beschreven in het boek van Friedrich Dieckmann 'Richard Wagner in Venedig':

'Toen werd met medewerking van de gemeenteraad van Venetië een grootse en imposante manifestatie gehouden met vele honderden grotere en kleinere gondels alsmede met de alleen bij belangrijke aangelegenheden ingezette *Prachtbarke* waarop Anton Seidl met zijn orkest * plaatsnam en achtereenvolgens de treurmars uit *Götterdämmerung*, het voorspel tot *Tannhäuser* en tot slot de *Marcia Reale* uitvoerden.' 🎵

*) Zij hadden de dag daarvoor in Teatro la Fenice een luid bejubelde uitvoering gegeven van Wagners *Götterdämmerung*

Wie het Palazzo wil bezoeken kan bellen: +39 041 2760407-- +39 3384164174 of mailen: arvv@libero.it